

DAFTAR PUSTAKA

Arsip

- A, Dr, M, P, A. Scheltema. 1931. *Mededeeling Van De Afdeeling Landbouw*, Deelbouw in Nederlandsch Indie, No.18.
- A, H, Vandepoel. 1886. *Nederlandsch Indie Rechtskundig Tijdschrift*, H. M. Van Dorp and Co, Batavia.
- Arsip Nasional Republik Indonesia. 2009. *Citra Sulawesi Selatan Dalam Arsip*, Penerbitan Naskah Sumber Arsip, Seri Citra Daerah: No.10.
- Arsip Nasional Republik Indonesia. 2023. *Inventaris Arsip Departement Van Binnenlandsc Bestuur: Serie Grote Bundel 1862-1960*.
- Boterhoven, C, De Haan. 1932. *Memorie Van Overgave Afdeeling Bonthain Maart 1931-April 1932*.
- Buuren, J.A.M. 1911. *Van Ingenieur Irrigatierapport Betreffende Celebes*.
- C, Dr, J, J, Van, Hall, C. 1926. *Van De Koppel, De Landbouw In De Indischen Archipel*, W. Van Hoeve's Venhage.
- Co, Mouton. 1912. *Zeemansgids Voor Den Oost Indischen Archipel*, Ministerie Van Marine, Afdeeling Hydrographie.
- De bergcultures: officieel orgaan van het Algemeen Landbouw Syn, *Zaterdag, 31 December 1927*
- De Indische Mercur*. 1906. 29 Jaargang No. 34
- De Indische Mercur*. 1907. 30 Jaargang No. 52
- De Indische Mercur*. 1908. 31 Jaargang No. 20
- De Indische Mercur*. 1911. 34 Jaargang No.31
- De Indische Mercur*. 1912. 35 Jaargang No.37
- De Indische Mercur*. 1915. 35 Jaargang No.37
- De Indische Mercur*. 1922. 45 Jaargang No.15
- De Indische Mercur*. 1923. 46 Jaargang No.18
- De Indische Mercur*. 1924. 47 Jaargang No.12
- De Indische Mercur*. 1925. 48 Jaargang No.15
- De Indische Mercur*. 1926. 49 Jaargang No.15
- De Indische Mercur*. 1928. 51 Jaaargang No.16

- De Indische Mercur.* 1929. 52 Jaargang No. 15
- De Indische Mercur.* 1930. 53 Jaargang No. 21
- De Indische Mercur.* 1934. 57 Jaargang No.35
- De Indische Mercur.* 1936. 59 Jaargang No.34
- De Indische Mercur.* 1937. 60 Jaargang No.25
- Deli Courant Dagblad Voor Sumatra*, 48 Jaargang 9 April 1932, No.82
- De Nieuwe Courant Dagblad Voor Nederland*, 6 Jaargang, 7 Januari 1906, No.6
- De Standaard.* 1910. No. 11830.
- De Standaard.* 1911. No. 12122.
- De Standaard.* 1912. No. 12239.
- De Standaard.* 1913. No. 12548.
- De Standaard.* 1914. No. 13083.
- De Standaard.* 1915. No. 13262.
- De Standaard.* 1916. No. 13439.
- Departement Van Landbouw. 1920. *Nijverheid En Handel.*
- D, M, Teenstra. 1853. *Beknopte Van De Nederlandsche Overzeesche Bezittingen*, Te Groningen, Bij J. Oomkeng, J. Zoon.
- Dr, Prof, A, W, Nieuwenhuis, Dkk. 1928. *Tropisch Nederlandch Indie*, Veertiendaagsch Tijdschrift Ter Verbreiding Van Kennis Omtrent Nederlandsch Oost- En West Indie.
- Dr, Prof, H, Blink. 1933. *Tijdschrift Voor Economische Geographie*, Rotterdam: Orgaan der Nederlandsche Vereeniging voor Economische Geographic
- G, Mr, Vissering. 1920. *Muntwezen En Circulatie Banken in Nederlandsch Indie*, J.H. De Bussy, Amsterdam.
- Het Inheemsch Bestuur Adatgemeenschap *Bonthain*. 1933.
- Holkema, Scheltema, S, Boekhandel. 1926. *Celebes Onbekende Gebieden Envolken*, Amsterdam.
- Inventaris Arsip *Bonthain* 1866-1973, No.Reg. 36, *Surat Kepada Controleur Selayar Mengenai Masalah Penanaman Kopi di Zuid Celebes*, Badan Arsip dan Perpustakaan Sulawesi Selatan.
- Inventaris Arsip *Bonthain* 1866-1973, No.Reg.16, *Kegiatan Pemerintahan di Daerah Bonthain 1927*, Badan Arsip dan Perpustakaan Sulawesi Selatan.

- Inventaris Arsip Tana Toraja 1901-1959, No.reg.17, *Jaar Verslag Van Den Land Bouw Vooelichtings Dienst in de Residentie Celebes Onderhoorigheden Over 1938.*
- J. C. L. W.1892. Eekhout, Gewestelijke Verordeningen Voor Celebes En Onderhoorigheden, Brehme and Verdouw, Macassar
- J, E, Brill. 1905. *Tijdschrift Van Het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap*, Amsterdam: Boekhandel En Drukkerij.
- J.T Bezemer. 1921. *Beknopte Encyclopaedie Van Nederlandsch Indie*, N.V.E.J. Brill, Leiden.
- Laag, C.H. Ter, *Memorie Van Overgave van Het Gouvernement Celebes 1941.*
 Kolonial Verslag Van 1890. 1891. *Cultures in Nederlandsch Oost- Indie*, Premie van De Indische Mercur.
- Martinus, Gravenhage, Nijhoff. 1933. *Adatrechtbundels XXXVI: Borneo, Zuid Selebes, Ambon Enz*, Bezorgd Door De Commissie Voor Het Adatrecht En Uitgeven Door Het Koninklijk Instituut Voor De Taal Land En Volkenkunde Van Nederlandsch Indie.
- Mededeling. De Buitenbezittingen 1904 to 1914.
- Menre. 1905. *Om En Bij Bonthain*, Gravenhage: Het Nederlandsche Zeewezen.
- M. O. Goedhart. 1920. *De Inlandsche Rechtegemeenschappen In De Onderadeeling Bonthain.*
- M, O, De Munnick. 1912. *Mijn Ambtelijk Verleden 1858-1894*, Oud Zeeofficier En Oud Indisch Ambtenaar, Amsterdam.
- Nijhoff, Martinus.1929. *Adatrechtbundels XXXI: Selebes*, Instituut Voor De Taal Land En Volkenkunde Van Nederlandsch Indie.
- N, P, Van Kampen. 1861. *Woordenboek Van Nederlandsch Indie*, Amsterdam.
- Pandecten Van Het Adatrecht.1914. Het Instituut, Druk van J. H. de BUSSY, Amsterdam.
- Pandecten Van Het Adatrecht. 1918. Het Instituut, Druk van J. H. de BUSSY, Amsterdam.
- Regeerings Almanak Voor Nederlandsch Indie. 1923. Landsbukkerij Weltevreden.
- Storm, G. 1911. *Leerboek Der Aardrijksknde Van Nederlandsch Indie*, De Koninklijke Militiare Academie.
- Uitgave Van Den Dienst Der Belastingen in Ned Indie. 1924. *Koffie Eenige Bijzonderheden Over Cultuur Bereideing, Productie, Uitvoer En Handel*, Weltevreden
- Verslag Economischen Toestand Der Inlandsche Bevolking 1924.1926. Landsdrukkerij Weltevreden
- V. N. Boekh.1929. *Handboekje Den Onderofficier Van Het Nederlandsch Indische, Bandoeng*

Volkstelling 1930. 1936. *Census Of 1930 in The Netherlands Indies*, Departement Van Economische Zaken, Batavia.

Wijt, M, Zonen. 1860. *Mededeeling es Van Wege*, Het Nederluidsche Zendelinggenootsclihp.

Weekblad Van Nederlandsch Indie. 1917.

Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel. 1906, Netherland: Mouton.

Buku

Irfan, M, Mahmud, Dkk. 2007. *Bonthain Masa Prasejarah ke Masa Islam*, Makassar: Masagena Press.

L, Edward, Poelinggomang, *Perubahan Politik dan Hubungan Kekuasaan Makassar 1906-1942*, Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2004.

L, Edward, Poelinggomang, *Makassar Abad XIX*, Jakarta: Kepustakaan Populer Gramedia, 2016.

Muh, Drs, Abduh, Dkk, *Sejarah Perlawanan Terhadap Imperialisme dan Kolonialisme di Sulawesi Selatan*. Departemen Pendidikan dan Kebudayaan Direktorat Sejarah dan Nilai Tradisional Proyek Inventarisasi dan Dokumentasi Sejarah Nasional, Jakarta, 1985.

Muchlis, DR, Paeni, Dkk.1985. *Sejarah Sosial Daerah Sulawesi Selatan Mobilitas Sosial Kota Makassar 1900-1950*, Departemen Pendidikan dan Kebudayaan Direktorat Sejarah dan Nilai Tradisional Proyek Inventarisasi dan Dokumentasi Sejarah Nasional 1984/1985

Muslim, Drs, Mufti, M.Si. 2018. *Ekonomi Politik*, Bandung: CV Pustaka Setia

Najamuddin, Dkk. 2016. *Sulawesi Selatan Tempo Doeloe*. Makassar: Rayhan Intermedia.

P, Mukhlis, Dkk. 1995. *Sejarah kebudayaan Sulawesi*, Jakarta: Proyek Inventarisasi dan Dokumentasi Sejarah Nasional.

Razif, dkk. 2017. *Sejarah/Geografi Agraria Indonesia*, Yogyakarta: STPN Press.

Satria, Drs, Pawiloy, Dkk. 1981. *Sejarah Pendidikan Daerah Sulawesi Selatan*, Departemen Pendidikan dan Kebudayaan Proyek Inventarisasi dan Dokumentasi Kebudayaan Daerah 1980/1981.

S, J, Furnivall. 2009. *Netherlands Indie A Study of Plural Economy*, Jakarta: Freedom Institute.

Sjamsuddin, Helius. 2007. *Metodologi Sejarah*, Yogyakarta: Penerbit Ombak.

Jurnal

- Amir, Muhammad, Dkk. 2019. "Konflik dan Relasi Kekuasaan di Ajatappareng 1905-1942". *Seminar Series in Humanities and Social Sciences* No. 1
- Amri, Khaerul.2021. "Kolonialisme Mencengkrum Tellu Limpoe: Perubahan Politik dan Tatanan Birokrasi Pemerintahan di Sinjai, Sulawesi Selatan 1861-1942", *Jurnal penelitian sejarah dan budaya*, vol. 7, no.2.
- Ayu, Nadia, Christine. 2014. "Latar Belakang Penerapan Ordonasi Pajak Penghasilan di Hindia Belanda tahun 1908-1942", *AVATARA, e-Journal Pendidikan Sejarah*, Volume 2, No 1.
- Ayu, Rahmaatia, Widyaningrum. 2024. "Dari Makkah ke *Bonthain*: Potret Sosial *Bonthain* Abad XX dalam Naskah Catatan Harian Haji Abdul Rahman", *Manuskripta*, Vol.14, No.2.
- Duli, Akin. 2024. "Reflection on the social and cultural aspects of the megalithic site of Onto, *Bonthain*, South Sulawesi", *Australian National University Press*.
- Ikbal, Dkk. 2024. "Orang Tionghoa Di *Bonthain* 1998-2019", *Jurnal Pemikiran Kesejarahan dan Pendidikan Sejarah*, Vol.22, No.2.
- Junaeda, ST. 2014. "Menelisik Jejak Pendidikan Di Sulawesi Selatan: Dari Sistem Pendidikan Tradisional Hingga Sistem Pendidikan Modern", *Jurnal Rihlah*, Vol. II, No.1.
- Kahfi, Ashabul. 2017. "Budidaya Dan Produksi Kopi Di Sulawesi Bagian Selatan Pada Abad ke-19", *Lensa Budaya*, Vol.12, No.1.
- Laely, Nur. 2023. "Sistem Pemerintahan Kolonial Belanda di Onderafdeling *Bonthain* 1905-1942", *Jurnal Daulat Hukum*, Vol.6.
- Najamuddin, Lukman, Patahuddin. 2021. "Kerajaan Gowa dan Proses Islamisasi di Kerajaan *Bonthain* 1607-1887", *Jurnal Pemikiran Kesejarahan dan Pendidikan Sejarah*, Vol.19, No.2.
- Sakka, La. 2012. "Historiografi Islam di Kerajaan *Bonthain*", Makassar.
- Salma, Rafiqoh, HS, Dkk. 2023. "Pengaruh Politik Etis Kolonial Belanda Terhadap Pertanian dan Ekonomi Lokal di Lampung", *The Indonesian Journal of Social Studies*, Vol.6, No.2.
- Suriadi, Hari, Dkk. 2023. "Sejarah Perkembangan Desentralisasi dan Otonomi Daerah di Indonesia", *Jurnal Media Baru*, Vo.2, No.2.
- Syahrudin, Mansyurib, Hasriati. 2020. "Jalur Kolonial Belanda di Timur Laut Teluk *Bonthain*", *Jurnal Arkeologi Sulawesi Selatan dan Tenggara*, No.18, Vol.1.
- Tutasqiyah, Novia, Dkk. 2023. "Dampak Penjajahan Belanda Terhadap Struktur Sosial di Indonesia", *Prosiding Seminar Nasional Pendidikan Pancasila Dan Kewarganegaraan Universitas Pamulang*, Vol.3.

DISERTASI

Nayati, Widya. 2005. *Social Dynamics and Local Trading Pattern in the Bonthain Region, South Sulawesi (Indonesia) circa 17th century*, National University of Singapore.